

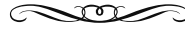
УДК 528.94 / 379.85 (477)

Олександр Донцов

к. геогр. н. доцент кафедри спеціальних туристичних дисциплін

Академія праці, соціальних відносин і туризму,

Велика Окружна дорога, 3, Київ, 03680, Україна

e-mail: a.dontsov@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4811-5379>

КАРТОГРАФУВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТУРИЗМУ

У статті розглянуто питання актуалізації тематичного змісту туристичних карт у відображенні об'єктів і проявів нематеріальної культурної спадщини України. На підставі проведеного аналізу обсягу та засобів інформаційного наповнення картографічних творів обґрунтовано необхідність розширення відображення видового складу об'єктів і проявів спадщини, уніфікації системи умовних позначень. Запропоновано заходи щодо інформаційного збагачення змісту, вдосконалення зображувальних засобів туристичних карт.

Ключові слова: туризм, об'єкти нематеріальної культурної спадщини, туристична карта.

Александр Донцов

КАРТОГРАФИРОВАНИЕ НЕМАТЕРИАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ УКРАИНЫ ДЛЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ТУРИЗМА

В статье рассмотрены вопросы актуализации тематического содержания туристических карт в отображении объектов и проявлений нематериального культурного наследия Украины. На основании проведённого анализа объёма и средств информационного наполнения картографических произведений обоснована необходимость расширения отображения видового состава объектов и проявлений наследия, унификации системы условных обозначений. Предложены меры по информационному обогащению содержания, усовершенствования изобразительных средств туристических карт.

Ключевые слова: туризм, объекты нематериального культурного наследия, туристическая карта.

Aleksandr Dontsov

ESTABLISHMENT OF STUDENTS' CREATIVE PERSONALITY IN TOURISM PROFESSION THROUGH INDIVIDUAL AND GROUP TEACHING

It is determined in the article that cartographic works that represent the integral image and complex characteristic of a certain territory, giving the possibility of orientation in space and time, remain the basic resource in the information support of tourism.

The author focuses his attention on updating the thematic content of tourist maps, in particular, reflected objects and manifestations of the intangible cultural heritage of Ukraine.

Based on the analysis of tourist maps, regarding the volume and means of information saturation, a broad representation of objects of a fixed heritage: natural, historical, cultural, archaeological, architectural, ritual is studied. Information about the objects and manifestations of the intangible cultural heritage, in addition to the objects of UNESCO and some famous crafts, is insufficient. In the case of information overload of the map, the possibilities in the depicted objects of thematic content are limited, their readability and orientation become more complicated.

The necessity of further scientific research and practical developments for displaying the expanded species composition of objects and manifestations of the heritage, unification of the system of symbols is substantiated. Measures to improve tourist maps are proposed through wider introduction of cartographic modeling techniques, GIS technologies; perfection of figurative means; enrichment of information content of maps; improvement of design; expanding the range of cartographic works.

Keywords: tourism, objects of intangible cultural heritage, tourist map.

Вступ. В усіх куточках України різноманітні природні ландшафти, унікальна історико-культурна, архітектурна спадщина, самобутній побут і традиції сприяють розвитку туризму, а отже й економіки держави і окремих її регіонів. Туризм — це не тільки матеріальні вигоди, але й вид діяльності, який дає можливість пізнавати людей, зближувати їх, збагачуватися здобутками культурного і цивілізаційного характеру різних народів та зміцнювати мир.

У сучасних умовах підвищення соціального статусу історико-культурної спадщини, диверсифікації туристичної мотивації, розширення асортименту послуг, просування туристичного продукту на внутрішньому і зовнішньому ринках призвели до підвищеного попиту саме туризму спадщини.

Особливого значення набуває актуалізація нематеріальної культурної спадщини, що є чинником не тільки етнокультурного пізнання, а й формування національної свідомості, гідності й духовності громадян України.

Успішний розвиток туристичної сфери залежить не тільки від високих стандартів стану матеріально-технічної бази, наявності унікальної природної та історико-культурної спадщини, а також належного рівня інформаційного забезпечення. Система інформаційного забезпечення містить спектр різноманітних засобів, а саме: літературні джерела, картографічні твори, засоби масової інформації, Інтернет ресурси, реклама тощо. Між тим, слід зазначити, що базовим ресурсом, якому віддають перевагу

більшість споживачів, залишаються картографічні твори, що наочно представляють цілісний образ та комплексну характеристику певної території.

Є значний доробок вітчизняних науковців у теоретико-методичному обґрунтуванні картографічного методу в дослідженні історико-культурної та природної спадщини, однак досліджень, присвячених практичній реалізації з картографування цих об'єктів, мотивації для розвитку туризму – обмаль. Важливість цих засад зумовлює зацікавленість даною темою.

Вихідні передумови. Проведений аналіз й узагальнення наукових праць виявив, що природна і культурна спадщина розглядалася науковцями переважно в аспектах історичного розвитку, нормативно-правової бази, охорони та збереження [1]. При цьому недостатньо висвітленими залишаються питання, пов'язані з відображенням нематеріальної культурної спадщини України в картографічних творах туристичного призначення.

Дослідження Л.Г. Руденка, А.І. Бочковської, С.О. Западнюк, Т.І. Козаченко, К.А. Поливач присвячені розробці наукових основ, концепції картографування природної та культурної спадщини [7]. Статті О.В. Барладіна, Л.М. Даценко, Г.М. Кучеренко, В.І. Остроуха, І.О. Підлісецької та інших присвячені технічним рішенням створення й оформлення карт. Історичний розвиток туристичного картографування докладно висвітлено в дослідженнях В.Ф. Северинова. Розробку осучаснених регіональних карт туристичної тематики запропоновано В.А. Пересацько, Ю.І. Прасул [3]. Концепцію створення тематичного атласу «Україна. Культурна та природна спадщина» розроблено Л.Г. Руденком та К.А. Поливач [6].

Водночас публікацій, що містять аналіз змісту карт і атласів туристичного спрямування, підходів до оформлення умовних знаків, їхньої уніфікації, пропозицій нових рішень в оформленні туристичних картографічних творів, безумовно, недостатньо. Отже, ці аспекти потребують подальшого розгляду і наукових розробок.

Метою статті є висвітлення й аналіз особливостей картографування об'єктів нематеріальної культурної спадщини, пропозиція вжиття заходів щодо збагачення інформаційного змісту, використання різноманітних зображувальних засобів, розширення асортименту картографічних творів для забезпечення туристично-екскурсійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Стаття 1 Закону України «Про культуру» визначає поняття нематеріальної культурної спадщини як звичаї, форми показу та вираження, знання, навички, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються спільнотами та групами під впливом їхнього досвіду, оточення, взаємодії з природою, історії та формують у них почуття самобутності та наступності, сприяючи таким чином повазі до культурного розмаїття і творчості людини.

Варто зазначити, що нематеріальна культурна спадщина є складовою національної спадщини, яка значною мірою впливає на розвиток туризму. Серед багатьох видів туризму дуже привабливим і перспективним вважається туризм нематеріальної культурної спадщини. За статистичними даними, разом із зростанням туристичного попиту в цілому по галузі спостерігається підвищення зацікавленості туризмом спадщини. На часі задоволення різномісних запитів споживачів у туристичній сфері потребує комплексного обслуговування. Сьогодні вже недостатньо високих стандартів туристичної інфраструктури, комфорту, обслуговування, наявності об'єктів матеріальної спадщини (природної, історичної, культурної, архітектурної), ознайомлення з ними. Постає нагальна потреба в осягненні духовних цінностей, «живого дійства» (мова, пісні, танці, святкові, обрядові, традиційні дійства, фольклор тощо), які викликають певні емоції, настрої, прагнення особистої участі, потягу до навчання, оволодіння навичками і вміннями народних промыслів та ремесел.

Особливо важливою ознакою туризму нематеріальної спадщини (або, як його ще називають, «етнотуризм») є те, що практично кожна громада або регіон володіють цінностями нематеріальної культурної спадщини, що є привабливим для відвідання туристами і потенційно можуть стати активами для розвитку даного виду діяльності у регіоні. Прикладом слугують відомі в усьому світі петриківський декоративний розпис Дніпропетровщини, косівська мальована кераміка Івано-Франківщини, волинський серпанок Рівненщини, опішнянська кераміка Полтавщини, «культура хліба» Вінниці.

З кожним роком зростає кількість туристів, які відвідують свята, фестивалі, ярмарки, обов'язковими елементами яких є особливе оформлення, виступи фольклорних колективів, традиційні обрядові дійства, звичаї, забави. Знані в Україні – Сорочинський ярмарок, «Козацькі забави» у Богуславі.

Нематеріальна культурна спадщина наразі виступає також важливою складовою міжнародного іміджу країни, виразом регіональної та локальної культурної ідентичності, що сприяє розвитку туризму та міжнародному визнанню країни.

З розвитком туризму підвищується зацікавленість картографічними творами. Особливою популярністю користуються довідкові, туристичні, дорожні карти, атласи, путівники тощо. Метою використання їх є ознайомлення з природними умовами, інфраструктурою, об'єктами туризму і, зокрема, об'єктами спадщини певної території, а також, що важливо, використання для орієнтування на місцевості. Туристичні карти – різноманітні за призначенням, змістом, охопленням території. Вони розрізняються між собою, тому виникає необхідність у науковому обґрунтуванні розробок змісту, оформлення, технології створення туристичних карт підвищеної інформативності, методики їх використан-

ня. Особливої уваги заслуговує структуризація та стандартизація підходів до розробки системи умовних знаків туристичних карт [3].

Зміст туристичних карт включає як елементи географічної основи (математичну основу, гідрографію, рельєф, населені пункти, кордони, шляхи сполучень, рослинний покрив, межі адміністративно-територіальних одиниць, об'єкти інфраструктури та інші), так і елементи тематичного змісту, що між собою тісно пов'язані. До тематичного змісту належать об'єкти туризму (природні, історичні, культурної спадщини, архітектурні тощо) та об'єкти інфраструктури туризму (готелі, заклади харчування і торгівлі, медичні та санаторно-курортні установи, театри, музеї, виставки, комплекси шляхового сервісу та ін.). Карти фіксують положення, стан, просторове розміщення туристичних об'єктів, містять якісні та кількісні їх характеристики, вказують на зв'язок між ними.

За проведеним автором дослідженням ряду вітчизняних туристичних карт і атласів, виданих за останні роки, можна стверджувати, що відповідно до попиту значно розширився асортимент виданих картографічних творів туристичного призначення. Разом з тим, загальний наклад надрукованих паперових карт і атласів не збільшився. Це пояснюється станом економіки, згортанням низки виробництва, падінням платіжної спроможності населення і тим, що з кожним роком у туристів все більшого поширення набувають сучасні електронні карти на мобільних пристроях через Інтернет та GPS.

Складність у картографуванні об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини пов'язана з тим, що, по-перше, – видовий склад зазначеної спадщини досить розмаїтий, значний у кількісному відношенні, має чотири рівні локації (всесвітній, національний, регіональний, місцевий). По-друге, – у нормативно – правовій базі та науковому світі немає чіткої узгодженої позиції щодо розподілу, класифікації та визначення об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини. Так, деякі дослідники дотримуються поділу спадщини на рухому й нерухому. Залежно від походження визначають природну та культурну, іноді історико-культурну спадщину. За сферою дослідження виділяють спадщину: культурну, історичну, археологічну, архітектурну, екологічну. Через це виникає ряд розбіжностей, неузгодженості й різного тлумачення за суб'єктивною оцінкою дослідника чи редактора карт. Наприклад, такий об'єкт, як «палац», можна віднести і до історичної, і до культурної, і до архітектурної пам'ятки. Такий вид, як ремесла або промисли (вишиванка, килимарство, гончарство, ковальство, художній розпис та інші), передбачає кінцевим продуктом виробництво матеріального виробу. Таким чином, нематеріальні якості культурної спадщини через знання, уміння, художньо-естетичний смак виробника перетворюються у матеріальний виріб. І цей виріб може бути одночасно носієм культурної та

історичної спадщини. Відтак, зазначене накладає свій відбиток при відборі, класифікації та картографічному відображенні об'єктів (проявів) культурної спадщини.

Найбільш вдалою здається класифікація, яка запропонована Н.І. Кудерською та узгоджена з вимогами Конвенції ЮНЕСКО. Згідно з нею, до об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини відносять: усні форми виразу (мову, літературу, сказання, усний фольклор); виконавські мистецтва (музичні, хореографію, театр, забави, ігри); звичаї, обряди, свята, ярмарки; традиційні знання, що стосуються природи та всесвіту (народні прикмети, медицину, знахарство); знання та навички, пов'язані з традиційними ремеслами, промислами (вишивку, ткацтво, килимарство, гончарне мистецтво, лозоплетіння, ковальство, обробку й художній розпис деревини, шкіри, скла, виготовлення ювелірних виробів, технологію виготовлення одягу, речей побуту, знарядь праці, приготування страв, напоїв та інші) [4, с.61].

На підставі зібраної інформації автором здійснено узагальнення видового складу об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини (рис. 1). Запропонована класифікація не є універсальною і завершеною. За подальшими науковими дослідженнями будуть внесені відповідні доповнення і корегування.

Слід зазначити, що відображення на туристичних картах об'єктів «нерухомої спадщини» – природної, історичної, культурної, археологічної, архітектурної, обрядової – представлено досить різномірно. Стосовно об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини, крім об'єктів ЮНЕСКО та деяких відомих промислів, інформації на картах – обмаль.

Наприклад, карта «Україна» (масштаб 1: 2 300 000, видана Інститутом передових технологій, м. Київ, 2005 р.) з об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини зменшеними малюнками та підписами представлені: Петриківський розпис, Опішнянська кераміка, Чернігівський килим, тканний рушник (Сумщина), килим на лаву (Одещина), а також одяг селян восьми регіонів.

На карті «Моя Україна. Цікаві місця» (видана ДНВП «Картографія», м. Київ, 2014 р.) зменшеними малюнками та підписами представлені: Сорочинський ярмарок, Петриківський розпис, музей українського гончарства в Опішні.

На туристичній карті «Україна» (масштаб 1: 1 250 000, видана ДНВП «Картографія», 2016 р.) у легенді окремою піктограмою виділені об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (з нематеріальних – лише геодезична дуга Струве). У текстовій частині згадується Опішнянський музей гончарства.

На туристичній карті «Карпати» (масштаб 1: 300 000, видана ДНВП «Картографія», 2016 р.) у легенді піктограмою виділені об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та окремою піктограмою –

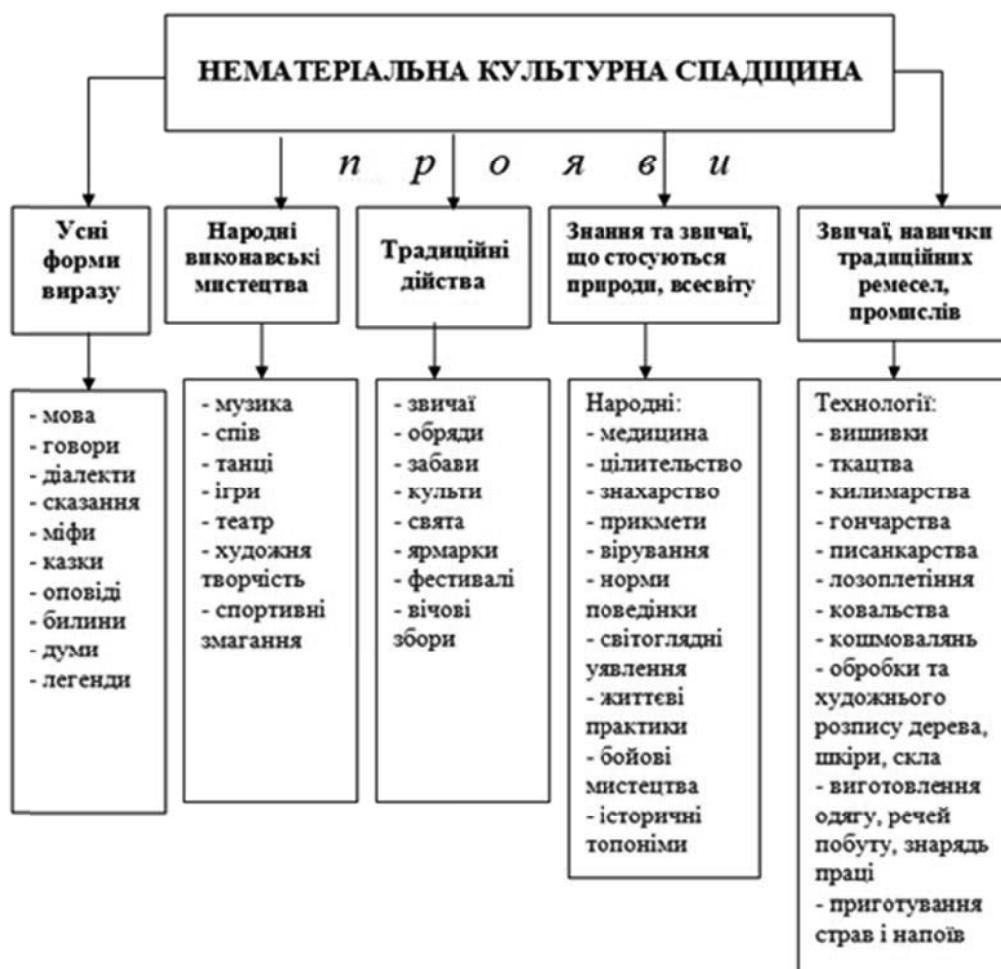

Рис.1. Вигова структура нематеріальної культурної спадщини

центри народних промислів (без зазначення їхньої спеціалізації).

В «Автомобільно-туристическом атласе» на карті «Памятники национального культурного наследия Украины» (масштаб 1: 500 000, атлас виданий «Балтія-Друк», м. Київ, 2012 р.) у легенді окремою піктограмою позначено: Етнографія. Міста, де можна придбати вироби народних промислів, а також місця проведення різноманітних фестивалів (без зазначення назви, виду та їхньої спеціалізації).

Окремо виділяється карта «Україна. Об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО» (редактор В. Молочко; формат карти 70×100, видана ДНВП «Картографія», 2016 р.), яка виділяється інформаційним насиченням змісту, має виразні зображувальні засоби, оригінальне оформлення, якісне поліграфічне виконання. До традиційно наведених вище об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини додано розташування центрів народної творчості: коростенський фарфор, трипільська лялька, український рушник, писанкарство, вишивання, лозоплетіння та ін.

З наведених прикладів можна дійти висновку, що за виключенням поодиноких випадків, туристичні карти у переважній більшості майже не відображають значний видовий пласт форм народного декоративно-прикладного мистецтва з виготовлення художніх виробів, які представлені народними

ремеслами і промислами. Забутими і такими, що не знаходять свого відображення, залишаються популярні види художньої практики і центри нематеріальної культурної спадщини:

– *вишивка, художнє ткацтво, килимарство* – смт Решетилівка Полтавської області, с. Клембівка Вінницької області, м. Богуслав Київської області, м. Глиняни Львівської області, міста Глухів, Кролевець, Охтирка Сумської області, смт Дігтярі Чернігівської області, м. Борщів Тернопільської області та інші;

– *гончарствотажудожнякераміка* – м. Миргород Полтавської області, м. Пологи Запорізької області, с. Пістинь, с. Старі Кути Косівського району Івано-Франківської області, с. Гавареччина Золочівського району Львівської області, м. Васильків Київської області тощо;

– *ліжникарство* – с. Яворів Косівського району Івано-Франківської області та ін.;

– *художнє плетіння з рослинних матеріалів (лози, соломки)* – с. Іза та с. Вишкове Хустського району Закарпатської області, смт Мирне Мелітопольського району Запорізької області, м. Чернігів тощо;

– *різьбярство, виготовлення виробів з дерева, бондарство* – м. Свалява, смт Воловець, с. Іза Хустського району Закарпатської області, м. Косів та с. Яворів Косівського району Івано-Франківської області та інші;

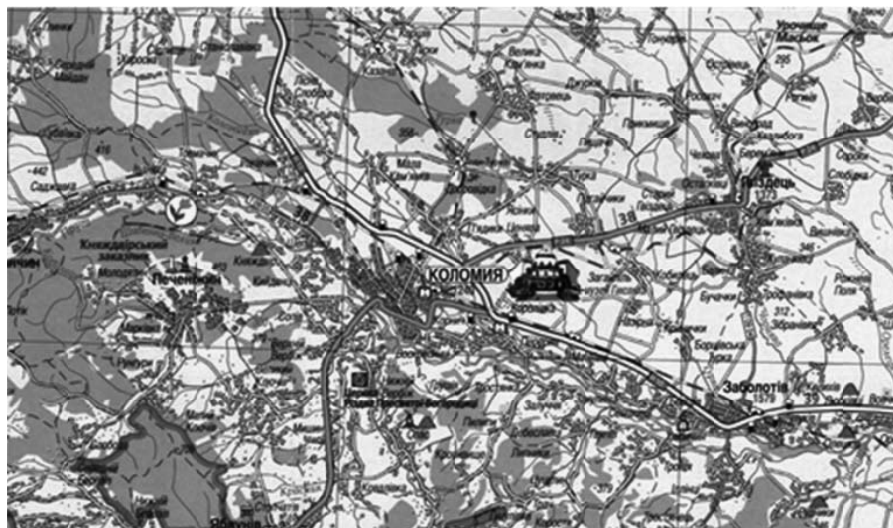

Рис. 2. Фрагмент туристичної карти «Карпати»

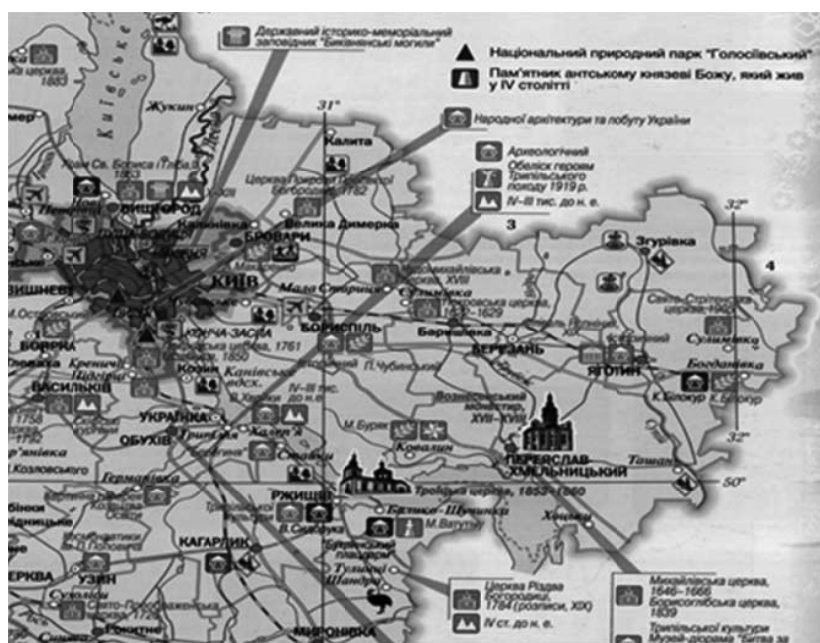

Рис. 3. Фрагмент карти з Атласу «Туристичне намисто України»

– писанкарство – м. Коломия та с. Космач Косівського району Івано-Франківської області, м. Переяслав-Хмельницький Київської області тощо;

– мосяжництво – с. Річка та с. Брустурів Косівського району Івано-Франківської області, смт Путила Чернівецької області та ін.;

– виробництво речей із шкіри – с. Яворів Косівського району Івано-Франківської області та інші [6].

До того ж у кожному регіоні зберігаються традиційні народні технології виготовлення одягу (сорочки та спідниці з домотканого полотна, запаски і гачі, кептарі та кожухи, сардаки і гуглі, кашчі й постולי, кресані й рогаті шапки та ін.), ужиткових предметів та знарядь праці (ложки, миски, бочечки, коновки, барильця, рахви, столи, стільці, скрині, тарниці та

ін.). Долучитися до пізнання звичаїв, навичок традиційних ремесел та промислів, ознайомитися з виробами ручної праці, насолодитися досконалістю й вишуканістю виробів можна не тільки в музеях, на виставках, а й під час проведення традиційних дійств, таких, як свята, ярмарки, фестивалі тощо. На жаль, інформація про місця та термін проведення традиційних дійств (за виключенням Сорочинського ярмарку) на туристичних картах відсутня.

В результаті проведеного аналізу картографічних творів туристичного спрямування у частині відображення об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини виявилось, що у більшості випадків прагнення інформаційного збагачення зводиться до спроби втиснути у зміст все: елементи загальногеографічного змісту, об'єкти туристичної інфраструктури, об'єкти спадщини (природної, історичної, культурної, архітектурної тощо). Такий підхід зазвичай призводить до перевантаження карт і втрати певного балансу в зображенні об'єктів тематичного змісту. Великий обсяг інформаційного насичення карти, обмежений масштабом, призводить до зменшення розмірів умовних знаків або до об'єднання різних за класифікаційними ознаками об'єктів до єдиного

знаку. Перевантаженість карт впливає на сприйняття картографічного образу, ускладнює читабельність, утруднює орієнтування. Саме тому редактору карти слід, перш за все, виходити з тематики, призначення, масштабу, особливостей території, насиченості об'єктами тематичного змісту.

Очевидно, є сенс в тому, щоб у відповідності до класифікації об'єктів культурної спадщини створювати окремі карти. Це сприятиме ширшому охопленню об'єктів відповідної спадщини, глибшому розкриттю суті тематичного змісту.

Стосовно умовних знаків спадщини не існує єдиної, наближеної до уніфікованої, системи умовних позначень. І якщо користувач звик до зображення загальногеографічних об'єктів, водночас розпізнавання об'єктів культурної спадщини на кожній кар-

ті відрізняється, що ускладнює їх ідентифікацію. Зазвичай на картах використовується спосіб зображення локалізованих значків у вигляді геометричних фігур різного розміру та кольору, рідко - спосіб ареалів. Спроби подавати зменшене фотозображення або художні значки, вигляд яких асоціюється з оригіналом, виправдані для карт навчальних, популяризаційних, сувенірних. На картах інформаційно-довідкових, тематичних аналітичного характеру доцільно застосовувати локалізовані піктограми, картодіаграми. Сучасні комп'ютерні технології, використання програмних продуктів *MapInfo Professional* та *ArcGIS* дозволяють значно розширити графічні можливості, кольоровий спектр передачі об'єктів на картах, застосувати оновлені умовні позначення. Очевидно, що на часі - розроблення науково обґрунтованої системи умовних позначень, що спирається на усталену класифікацію об'єктів (проявів) культурної спадщини. За приклад можна взяти зокрема піктограми (рис. 4).

Рис. 4. Піктограми об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини

Запропоновані автором умовні позначення у вигляді піктограм, зображення яких схоже і асоціюється з реальними виробами народної художньої творчості, легко розпізнаються і запам'ятовуються. Такий підхід до зображення об'єктів (проявів) нематеріальної культурної спадщини не викликає труднощів у користувачів туристичних карт різного віку та рівня картографічної освіченості.

Значним резервом, який недостатньо використовується, залишається позарамкове оформлення карт, де текстовим роз'ясненням та художніми образами можливо доповнити і збагатити тематичний зміст карт.

Висновки. Актуалізація інформаційного забезпечення сфери туризму сучасними картографічними творами, зокрема тематики культурної спадщини, спонукає до подальших наукових пошуків та практичних розробок. З цією метою пропонується спрямувати спільні зусилля державних органів, науковців і практиків-картографів, фахівців у сфері туризму та краєзнавства на такі заходи:

- здійснення інвентаризації та запровадження постійного моніторингу об'єктів (проявів) культурної спадщини;
- широке впровадження методів картографічного моделювання, ГІС-технологій;
- удосконалення зображувальних засобів карт;
- збагачення інформаційного змісту карт;
- покращення художньо-дизайнерського оформлення карт;
- розширення асортименту картографічних творів.

Список використаних джерел:

1. Босик З.О. Нематеріальна культурна спадщина України в контексті суспільного розвитку та культурної політики держави / З.О. Босик // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. — 2015. — № 2. — С.35–39.
2. Бережна Ю.М. Нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО: поняття, тенденції, український вимір / Ю.М. Бережна // Географія та туризм. — 2012. — Вип. 23. — С. 93–100.
3. Даценко Л.М. Аналіз зарубіжних туристичних карт / Л.М. Даценко, І.О. Підлісецька // Географія та туризм. — 2011. — Вип. 11. — С. 177–185.
4. Кудерська Н.І. Нематеріальна культурна спадщина України, її об'єкти (прояви) / Н.І. Кудерська, І.О. Кудерська // Європейські перспективи. — 2015. — Вип. 7. — С. 59–67.
5. Підлісецька І.О. Досвід відображення об'єктів історико-культурного призначення в атласах і на картах / І.О. Підлісецька // Картографія та вища школа. — 2008. — Вип. 13. — С. 174–181.
6. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України / К.А. Поливач. — К.: Інститут географії НАН України. — 2012. — 208 с.
7. Руденко Л.Г. Атласне проблемно-орієнтоване картографування — стан і напрями розвитку / Л.Г. Руденко, А.І. Бочковська, С.О. Западнюк, К.А. Поливач // Українська географія: сучасні виклики. — 2016. — Т. 1. — С. 92–95.

References:

1. Bosy'k, Z.O. (2015). Nematerial'na kul'turna spadshhy'na Ukrayiny' v konteksti suspil'nogo rozvy'tku ta kul'turnoyi polity'ky' derzhavy' [Intangible cultural heritage of Ukraine in the context of social development and cultural policy of the state]. Bulletin of the National Academy of the commanding personnel of culture and art, 2, 35-39.
2. Berezhna, Yu.M. (2012). Nematerial'na kul'turna spadshhy'na YuNESKO: ponyattya, tendencyi, ukrayins'kyj vy'mir [UNESCO's intangible cultural heritage: concept, trends, Ukrainian dimension]. Geography and tourism, 23, 93-100.
3. Dacenko, L.M. (2011). Analiz zarubizhny'x tury'sty'chny'x kart [Analysis of foreign tourist maps]. Geography and tourism, 11, 177-185.
4. Kuders'ka, N.I., Kuders'ka, I.O. (2015). Nematerial'na kul'turna spadshhy'na Ukrayiny', yiyi ob'yekty' (proyavy') [Intangible cultural heritage of Ukraine, its objects (manifestations)]. European perspectives, 7, 59-67.
5. Pidlisecz'ka, I.O. (2008). Dosvid vidobrazhennya ob'yektiv istory'ko-kul'turnogo pry'znachennya v atlasax i na kartax [Experience of displaying objects of historical and cultural purpose in atlases and maps]. Cartography and high school, 13, 174-181.
6. Poly'vach, K.A. (2012). Kul'turna spadshhy'na ta yiyi vply'v na rozvy'tok regioniv Ukrayiny' [Cultural heritage and its influence on the development of regions of Ukraine]. Ky'yiv: Instytut geografii' NAN Ukrayiny', 208.
7. Rudenko, L.G., Bochkovs'ka, A.I., Zapadnyuk, S.O., Poly'vach, K.A. (2016). Atlasne problemno-oriyentovane kartografuvannya — stan i napryamy' rozvy'tku [Atlas problem-oriented mapping - the state and directions of development]. Ukrainian geography: modern challenges, 1, 92-95.

Відомості про автора:

Донцов Олександр Олександрович – кандидат географічних наук, доцент кафедри спеціальних туристичних дисциплін факультету економіки, соціальних технологій та туризму Академії праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ)